

Univerza
v Ljubljani
Fakulteta
za farmacijo

Kvalitativne raziskave: intervju, fokusne skupine

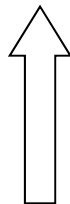
asist. Nejc Horvat, mag. farm.

Katedra za socialno farmacijo

e-pošta: nejc.horvat@ffa.uni-lj.si

Načrt predavanja

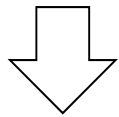
1. **Kvalitativno raziskovanje**
2. **Intervju**
3. **Fokusne skupine**

Poznano?

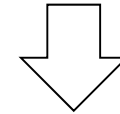
Raziskovalna vprašanja

Kakšen % kadilcev je skušalo prenehati s kajenjem?

Kvantitativne metode

Zakaj je ljudem tako težko prenehati kaditi?

Kvalitativne metode

Ljudje bolj verjamejo rezultatom ali odkritjem, če so ta izražena v številkah:

- 1 od 10 moških je homoseksualec
- uničuje 99,1% bakterij

Kvalitativno raziskovanje

- **Definicija:**

- ni:
  - nasprotje kvantitativnih raziskav
  - podrejeno ali nadrejeno kvantitativnim raziskavam

- “Sociološke raziskave, ki se izvajajo “na terenu” (v naravnem okolju) in so povečini analizirane na nestatistične metode.”
- “Opazovanje vedenj, dejanj, aktivnosti in interakcij kot orodje za razumevanje bolj kompleksnih situacij.” (Bowling, 1997)

Kvalitativno raziskovanje

- Razlike med kvali- kvanti- raziskovanjem:

	Kvalitativne	Kvantitativne
Namen	Kako? Zakaj? Raziskava procesov in vzorcev mišljenja in vedenja	Iskanje vzročnih povezav, testiranje hipotez
Pristop	Širok, nove teme nastajajo v procesu, naravno okolje	Ozek, zanima nas zgolj specifična tema, umetno okolje
Vzorec	Majhen, fleksibilen	Velikost predeterminirana
Analiza	Kodiranje, kategorije	Statistika
Izid	Teorija, zgodba, vzroki	Merljiv rezultat
Odnosi	Tesna povezava raziskovalca s podatki	Raziskovalec distanciran

Kvalitativno raziskovanje

- Uporaba

- razumevanje pomena dogodkov, situacij, dejanj sodelujočih (npr. zakaj mlade noseče ženske na Škotskem še kar naprej kadijo?)
- identifikacija, razvoj zdravstvenih storitev (kaj jih moti? česa si želijo? kaj menijo o storitvi?)
- identifikacija, razvoj kvantitativnih raziskav (kaj v vprašalniku? kako vprašati? kakšen vrstni red vprašanj?)
- evaluacija, interpretacija kvantitativnih raziskav (zakaj izstop iz študije? zakaj manjkajoči podatki? zakaj študija neuspešna?)
- ...

Malo znanega o določeni temi	Iščemo vzrok	Iščemo nove ideje, perspektive	Podpora kvantitativnim študijam
------------------------------	--------------	--------------------------------	---------------------------------

Kvalitativno raziskovanje

- **Najpomembnejše metode:**
  - Intervjuji
  - Fokusne skupine (delfska, nominalna)
  - Opazovalne metode

Intervju - definicija

- Najpogosteje uporabljena metoda kvalitativnega raziskovanja (fleksibilnost)
  1. “Javnosti namenjen pogovor, v katerem kdo odgovarja na pripravljena vprašanja.”
  2. “Zbiranje podatkov z ustnimi vprašanji in odgovori.” (SSKJ)
  3. “Construction site of knowledge”
  4. “The qualitative research interview seeks to describe and understand the meanings of central themes in the life world of the subjects. (Kvale)
- Potek predavanja (naša raziskava)

Intervju - namen

- Podoben splošnemu namenu kvalitativnih raziskav:
Raziskovanje različnih tem z vidika subjektov –
njihovi pogledi in izkušnje

Običajni nameni na področju zdravstva:

- pogled izvajalcev na zdravstvene storitve, ki jih zagotavljajo
- vpogled v odnos med zdravniki in farmacevti
- raziskovanje učinkov sprememb predpisovanja zdravil
- raziskava zdravstvenih storitev s perspektive pacientov
- primerjava mnenj o uporabi zdravil med različnimi populacijskimi skupinami

Naša raziskava

Intervju - namen

- Zbiranju mnenj pacientov o stvareh, ki imajo pomemben vpliv na njihovo zadovoljstvo ob obisku lekarne => njihova pričakovanja, izkušnje, želje
- Vsebinska veljavnost

Intervju - velikost vzorca

- **Kvantitativne študije:** verjetnostno vzorčenje (izračun velikosti vzorca) => možno posploševanje podatkov
- **Kvalitativne študije:** ogromna količina zajetih informacij => majhni vzorci, lahko naključni (zagotavljanje določene stopnje reprezentativnosti, predstavitev vzorca)
- Velikost vzorca določa predvsem namen raziskave, običajno ni predeterminiran (do zasičenja podatkov)
- Običajno 15-50 subjektov

Naša raziskava

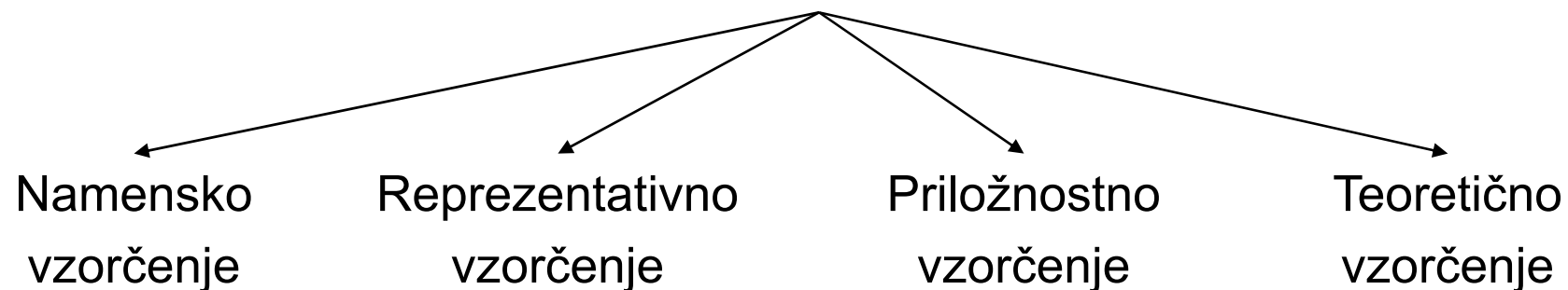
Intervju - velikost vzorca

- Želeli najmanj 30 intervjujev glede na sorodne študije
- Opravili 43 intervjujev – teme so se nasitile (nič novega)

Intervju - vzorčenje

- Ne-verjetnostno, pogosto uporabljeno

Intervju - vzorčenje

1. **Namensko:**

- Identifikacija, izbira določenih posameznikov, ki imajo lastnosti relevantne za študijo (od njih koristne informacije za dosego cilja)
- Raziskovalci imajo že vnaprej izoblikovane lastnosti vzorca
- Npr. študija sistemov EU za pridobitev DzP z zdravili => ciljane organizacije in posamezniki, ki se spoznajo na oceno varnosti zdravil, licenciranje zdravil in pravne postopke

Intervju - vzorčenje

2. **Reprezentativno:**

- Najbolj podobno naključnemu vzorčenju
- Vključevanje čimbolj različnih posameznikov
- Kvotno vzorčenje (%žensk, %mladih, itd.)
- Npr. študija odnosa farmacevt-pacient vključi po 20 pacientov iz 2 lekarn, vnaprej določi skupine pacientov in čas dneva

Intervju - vzorčenje

3. **Priložnostno:**

- Vzorec, do katerega je najlažje dostopati
- Najceneje, najhitreje
- Nereprezentativno, zato običajno uporaba v zgodnjih fazah študije (neprimerno za kvantitativne študije)
- Npr. metoda “snežene kepe”

Intervju - vzorčenje

4. **Teoretično:**

- Redkeje uporabljen iterativen proces, kjer je izbira vzorca odvisna od konceptov v procesu nastajanja določene teorije
- Po vsaki fazi raziskave se identificira, kateri posamezniki (oz. katere lastnosti) so najbolj primerni za nadaljevanje študije in omogočajo bolj podrobno obravnavo teorije
- Npr. študija izkušenj farmacevtov z nasiljem pri njihovem delu => identifikacija tistih, ki so doživeli hujše nasilje => nadaljnji intervjuji z njimi (bolj podrobno)
- Prekrivanje z namenskim vzorčenjem!

Naša raziskava

Intervju - vzorčenje

- Pacienti so bili priložnostno izbrani: sorodniki, prijatelji in znanci.
- Skušali smo zajeti ljudi različnih starosti in spola, ki so morali biti stari vsaj 14 let ter govoriti in razumeti slovensko.
- Metoda “snežene kepe”

Spol	Število	Odstotek
Moški	13	30,2
Ženski	30	69,8
Starost (starostna skupina)		
14 - 30	22	51,2
31 - 40	9	20,9
41 - 50	6	14,0
51 - 65	6	14,0
več kot 65	0	0

Intervju - odziv

- Pomembna, vendar redka raziskava tistih, ki so zavrnila intervju
- Nižji odziv ob uporabi telefonskih intervjujev
- Nagrade za povečanje odziva

Naša raziskava

Intervju - odziv

- Nihče zavrnil intervjuja
- Brez uporabe nagrad

Intervju - potek

- Ločimo 3 vrste intervjujev:

1. Strukturiran

- iščemo odgovore na vnaprej postavljena in definirana vprašanja
- odgovori: 1-5, da/ne ipd. => fiksirani odgovori
- npr. vprašalnik, popis prebivalstva

2. Delno-strukturiran

- voden intervju
- kombinacija vprašanj odprtega/zaprtega tipa
- možno bolj podrobno sledenje določeni ideji

3. Nestrukturiran

- vodeno po zelo splošni temi
- odprta vprašanja
- uporabno na začetku raziskav, ko še nimaš ustvarjenega celokupnega pogleda
- Iz rezultatov možni delno- in strukturirani intervjuji
- npr. pripovedujte mi o 2. svetovni vojni; narišite sebe, ko ste bolni (za otroke)

Intervju - potek

- Vprašanja:
  - Najprej enostavna, nato bolj zapletena oz. bolj občutljiva vprašanja
  - Običajno najprej vprašanja odprtega tipa in nato bolj usmerjena => identifikacija pomembnih tem za subjekte
  - Besedilo se sproti prilagaja subjektu
  - Ne smejo biti preveč usmerjevalna (izguba informacij)
  - Ne smejo izražati mnenja (Se vam ne zdi, da je kajenje v bližini šol nesprejemljivo?)
  - Včasih potrebna vzpodbuda (Veliko ljudi pogosto pozabi vzeti svoja zdravila. Jemljete svoje tablete vsak dan ali se vam kdaj zgodi, da pozabite? => ni občutka pričakovanega ali sprejemljivega odgovora)
  - Sociodemografski podatki na koncu (možnost ne-odgovora)

Naša raziskava

Intervju - potek

- 6 treniranih anketarjev
- Se predstavijo, pojasnijo namen intervjuja, izpostavijo anonimnost => privolitev => “Predstavljajte si lekarno, v katero najpogosteje zahajate” => postavijo vprašanja (preveč splošni odgovori (“Farmacevt je prijazen”) => podvprašanja
- Delno-strukturiran intervju
- 3 vprašanja:
  - Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, izpostavili kot pozitivne?
  - Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, izpostavili kot negativne?
  - Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, spremenili?
- Sociodemografski podatki (spol, starost-kategorije na koncu)

Intervju - zbiranje podatkov

- Zapiski med pogovorom:
  - ceneje
  - krajšanje, parafraziranje odgovorov (kar je že interpretacija)
  - nezmožnost osredotočiti se na odgovore in vodenje intervjuja (zgrešimo podrobnosti ali pomembne teme)
- Avdio snemanje:
  - pristanek intervjuvanca (na začetku malo težje)
  - preizkus opreme
  - na koncu (tudi vmes) pregled posnetega
  - prepisovanje (1h intervjuja => 6-7h prepisovanja)

Naša raziskava

Intervju - zbiranje podatkov

- Sprotno zapisovanje odgovorov – imeli so pripravljeno shemo

Intervju - lokacija

- V večini študij intervju na domu:
  - varno okolje => lažje izrazijo svoje mnenje
  - vstop neznanega raziskovalca
  - pomembna tudi varnost raziskovalcev (shizofreniki)
  - prisotnost domačih (občutljive teme)
- Telefonski intervju:
  - večja varnost
  - ni neverbalne komunikacije
  - težja poglobljena razprava

Naša raziskava

Intervju - lokacija

- Opravljeno na domovih intervjuvancev
- Priložnostni vzorec => poznani ljudje => večja varnost

Intervju - pasti

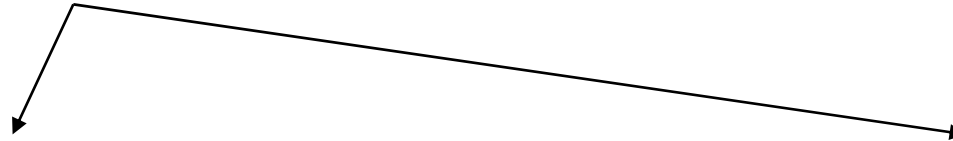
- Motnje (telefon, otroci ipd.)
- Strah pred nastopanjem (če javen)
- Postavljanje nerodnih, neprijetnih vprašanj
- Skoki iz ene teme na drugo
- Poučevanje, svetovanje intervjuvancu
- Predstavljanje lastnih mnenj
- Površni intervjuji (nesmiselna, predolga vprašanja)
- Neugoden čas za intervjuje (npr. takoj po tekmi)
- Slabo prevajanje

zavedanje in izogibanje teh pasti

Intervju - analiza podatkov

- Prepis iz avdio-posnetka
- Včasih pomembni tudi drugi podatki, npr. ton glasu
- Z analizo lahko:

- podrobno opišemo omenjene teme – najdemo pomen
- content analysis
- manj interpretacije raziskovalca

- induktivno razvijamo hipoteze ali teorije
- grounded theory
- več interpretacije raziskovalca
- odkritje, razvoj, potrditev teorije iz sistematične analize podatkov

Intervju - analiza podatkov

- Kodiranje podatkov: identifikacija tem => primerjava, interpretacija => organizacija tem v kategorije
- Pogosto računalniška programska oprema za analizo:
  - Ethnograph
  - QSR NUD*IST (non-numerical unstructured data indexing, searching and theory building)
  - QSR Nvivo
  - prihrani čas pri ogromni količini podatkov
  - vizualna predstavitev podatkov

Naša raziskava

Intervju - analiza podatkov

- Analiza vsebine s QSR Nvivo 8.0

The screenshot displays the Nvivo 8.0 interface. At the top, a menu bar includes File, Edit, View, Go, Project, Links, Code, Format, Tools, Window, and Help. Below the menu is a toolbar with various icons for navigation and editing. The main window is divided into several sections:

- Sources:** A tree view on the left showing 'Internals' and 'Externals' folders, with sub-items like 'Interviews', 'Pretvorba tem v postavke', 'Memos', and 'Search Folders'.
- Interviews Table:** A table with columns: Name, Nodes, References, Created On, Created By, Modified On, and Modified By. It lists 19 interviews (Oseba 1 to Oseba 19) with their respective node counts and dates.
- Interview View:** The main area shows the content of 'Oseba 1'. It contains three sections of text, each with a heading and a list of bullet points:
  - V1: Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, izpostavili kot pozitivne?**
    - prijazen odnos/znanjo svetovat, mloen pogovor, nimaš občutka, da se te želijo znebiti
    - dobra založenost z zdravili, ki jih potrebuješ (tudi alternativnimi)
    - svetovanje o alternativnem zdravljenju
    - dostopnost za invalide
    - lokacija blizu postaje
    - parkirišče
  - V2: Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, izpostavili kot negativne?**
    - predolga čakalna doba za magistralne recepture
    - predraga z zdravila Bp
    - več farmacevtov v času največje gneče: dolga čakalna doba
    - premalo zasebnosti (boks za svetovanje)
    - ni mložen ogled z zdravil Bp, ki bi si jih lahko izbral
  - V3: Katere stvari bi v lekarni, ki jo najpogosteje obiskujete, spremenili?**
    - boks za svetovanje
    - večja zasebnost, tudi pri izdaji zdravil
    - bolj čitljiva pisava za doziranje na zdravilih
    - opozorila na doziranje, predvsem pri starejših
    - info o zdravilih, ki jih lahko dobiš Bp
    - bolj jasna navodila za uporabo (indikacije,...)
    - priloženi pripomočki za doziranje
    - daljši odpiralni čas lekarn, več dežurnih lekarn
- Search Results:** On the right side, a vertical list shows search results for the text 'Zdravila, ki jih lahko dobiš Bp'. It includes snippets of text from the interview and links to the corresponding nodes.

Intervju - poročanje rezultatov

- Predstavitev vzorca intervjuvancev
- Grounded theory (utemeljevalna teorija):
  - predstavitev razvite teorije
- Content analysis (analiza vsebine):
  - predstavitev tem, ki so bile omenjene
  - kolikokrat so bile teme omenjene/koliko ljudi => razvrstitev tem (pomembnost)
  - citati iz intervjujev
  - kategorije, ki so bile tvorjene

Naša raziskava

Intervju - poročanje rezultatov

- Predstavitev omenjenih tem s številom ljudi, ki so jih omenjali
- Predstavitev kategorij
- Npr. Kategorija Odnos

Tema	Število navedb
Prijaznost farmacevta	22
Vzamejo čas za vsakega bolnika	5
Ustrežljivost farmacevtov	3
Pripravljeni pomagati	3
Spoštljivost, vljudnost farmacevta	3
Brez občutka, da se te želijo znebiti	3

Naša raziskava

Intervju - poročanje rezultatov

- Citati:

- “Farmacevti so vzamejo čas za vsako stranko posebej.”
- “Farmacevt je tak dobrovoljni stric.”
- “Farmacevt dobro razlaga stvari v slovenščini.”
- “V lekarni ni sobe za svetovanje.”
- “V lekarni je neprijeten vonj po zdravilih.”
- “Farmacevti so preveč plačani.”

Intervju - veljavnost rezultatov

- Rezultati so pravilen odsev tega, kar raziskujemo
- Kvantitativne študije (vprašalniki): konstruktna, kriterijska, vsebinska veljavnost
- Načini preverjanja veljavnosti rezultatov:
  - kvalitativne študije: če pravilno izpeljane => vgrajena veljavnost
  - kodiranje: neodvisno kodiranje 2 ali več raziskovalcev ter primerjava in uskladitev rezultatov
  - potrditev interpretacije rezultatov s strani intervjuvancev
  - primerjava rezultatov študije s podobnimi raziskavami
- Veljavnost ↓ preveč usmerjena vprašanja, vnaprej ustvarjena mnenja, časovni pritiski, (ne)poznanost intervjuvanca itd.

Naša raziskava

Intervju - veljavnost rezultatov

- Primerjava nastalih tem in kategorij s podobnimi študijami
- Razjasnitev pomena pri intervjujih

Intervju - zanesljivost rezultatov

- Mera za ponovljivost rezultatov in ima torej opraviti s kvaliteto merjenja v znanosti
- Kvantitativne študije (vprašalniki): 2x aplikacija vprašalnika ob različnih časih in primerjava rezultatov
- Kvalitativne študije: konsistenca rezultatov ni cilj, temveč razumevanje vzrokov za razlike
- Pomembna konsistenca v izvedbi: natančna navodila in poučevanje

Naša raziskava

Intervju - zanesljivost rezultatov

- Natančna (pisna) navodila vsem anketarjem
- 6 anketarjev!

Intervju - posploševanje rezultatov

- Ne moremo posploševati na splošno populacijo (vzorčenje, velikost vzorca)
- Možna raziskava in razlaga določenih pojavov, posploševanje niti ni cilj
- Lahko pa razvijemo hipoteze, ki jih potem testiramo na širši populaciji

Univerza
v Ljubljani
Fakulteta
za farmacijo

Fokusne skupine

asist. Nejc Horvat, mag. farm.

Katedra za socialno farmacijo

e-pošta: nejc.horvat@ffa.uni-lj.si

Fokusne skupine - definicija

- “Skupina posameznikov, ki so bili izbrani s strani raziskovalcev, da razpravljajo in komentirajo temo, ki je predmet raziskave”
(Powell, 1996)
- Ni intervju z skupino ljudi
- Bolj produktivno (več idej) zaradi sinergističnega učinka in interakcij
- Manj poglobljeno kot intervjuji

Fokusne skupine - namen

- Več ciljev:
  - iskanje soglasja pri določeni temi
  - raziskava, identifikacija relevantnih vprašanj na raziskovalnem področju
  - iskanje novih idej
  - identifikacija ključnih tem, ki so pomembne pacientom (tudi kot predstopnja izgradnje vprašalnika) => zagotavljanje vsebinske veljavnosti strukturiranih instrumentov
  - razlaga rezultatov, pridobljenih z vprašalnikom
  - iskanje pogledov na projekte promocije zdravja
  - primerjava perspektiv različnih skupin na določeno temo (bolj vs manj izobraženi)
  - iskanje vzrokov za neuspeh projektov
  - ...

Naša raziskava

Fokusne skupine - namen

- Vrednotenje pomembnosti postavk za bolnikovo zadovoljstvo z lekarniškimi storitvami s strani strokovnega panela
- Kritična ocena besedila postavk
- Predlogi za morebitne spremembe besedila postavk
- Predlogi dodatnih tem oz. postavk

Fokusne skupine – metode doseganja soglasja

- Strukturiran način posvetovanja s skupino

Tehnika nominalne skupine
(Nominal group technique)

Delfska tehnika
(Delphi technique)

Fokusne skupine - tehnika nominalne skupine

- Strukturirano srečanje izbrane skupine z namenom:
  - produciranja seznama relevantnih tem o raziskovalnem vprašanju
  - rangiranja teh tem od najbolj do najmanj pomembne
- Potek:
  1. raziskovalno vprašanje se predstavi udeležencem
  2. vsak udeleženec si napiše svoj seznam tem, ki zadevajo raziskovalno vprašanje
  3. ta razmišljanja se nato zaporedno zapišejo na tablo (več krogov, v vsakem se prispeva eno idejo/temo)
  4. diskusija o temah (razjasnitev, restrukturiranje)
  5. individualno rangiranje vseh tem
  6. voditelj sešteje vse range in predstavi končne rezultate
  7. diskusija o rezultatih
  8. (ponovno rangiranje)

Fokusne skupine - Delfska tehnika

- Iskanje različnih mnenj udeležencev => soglasje glede določene teme
- Poteka preko pisne komunikacije in ne razprave (preprečevanje prevlade mnenja posameznika nad mnenji ostalih v študiji, kar je pogost pojav skupinske dinamike)
- Potek:
  1. Vsem udeležencem se individualno razloži raziskovalna tema in uporabljena tehnika
  2. Udeleženci izpolnijo vprašalnik in ga pošljejo raziskovalcu
  3. Analiza in obdelava odgovorov
  4. Oblikovanje novega vprašalnika: doda se rezultate vrednotenja celotne skupine, vsak udeleženec pa dobi tudi svoje vrednotenje iz prvega kroga
  5. Udeleženci ponovno izpolnijo vprašalnik v luči odgovorov prvega kroga (ne spremenijo ali prilagodijo)
  6. (ponavljanje dokler ni doseženo soglasje)

Fokusne skupine - Delfska tehnika

- Osnovni elementi:
  1. Anonimnost.
    - lahko poznajo ostale, vendar ne njihovih odgovorov
  2. Ponavljanje ocenjevanja.
    - možnost premisliti svoje mnenje glede na poglede celotne skupine
  3. Kontrolirana povratna informacija.
    - obveščanje o statističnih rezultatih prejšnjega kroga
  4. Sodelovanje »strokovnjakov« oziroma informiranih posameznikov.
    - izkušnje, poklicno ukvarjanje z zadevnim področjem

Fokusne skupine - Delfska študija

- Modificirana delfska študija: med obema krogoma ocenjevanja sestanev vseh udeležencev => razjasnitve pomena, razprava o pomembnosti postavk
- 1. krog:

Vidik, zajet v trditvi, je za bolnikovo zadovoljstvo z lekarniškimi storitvami:

povsem nepomemben   dokaj nepomemben   dokaj pomemben   zelo pomemben

1. Farmacevt me prijazno pozdravi.

1

2

3

4

Fokusne skupine - Delfska študija

- Dodana vprašanja o razumljivosti, enoznačnosti, ofenzivnosti, sugestivnosti ter pretirani strokovnosti postavk + dodatne postavke
- 2. krog:

Vidik, zajet v trditvi, je za bolnikovo zadovoljstvo s kakovostjo lekarniške storitve:

povsem nepomemben   dokaj nepomemben   dokaj pomemben   zelo pomemben

10. Farmacevt je do mene prijazen.

SV: 3

1

2

3

4

Fokusne skupine - vzorčenje

- Izbira udeležencev vpliva na reprezentativnost in posploševanje rezultatov in je torej odvisna od namena
- Npr. delfska študija v razvoju instrumenta mu mora zagotoviti vsebinsko veljavnost => udeleženci morajo predstavljati različne poglede na raziskovalno temo
- Vzorčenje:
  - naključno (pogled javnosti na storitve zdravstvene oskrbe)
  - kvotno (pogledi različnih starostnih skupin na staranje)
  - namensko (študija diabetesa in zdravstvenih prepričanj)

Fokusne skupine - vzorčenje

- Vsak udeleženec mora biti “strokovnjak” na raziskovalno temo – lahko prispeva koristne ideje => pregled literature, priporočila institucij
- Drugačna sestava vpliva na drugačne rezultate
- Različnost znotraj ali med skupinami:
  - homogene skupine so bolj produktivne v smislu sodelovanja vseh udeležencev => omejitve pri posploševanju rezultatov, vendar možnost poglobljenega pogleda določene skupine ljudi
  - heterogenost se skuša doseči med skupinami (če se to raziskuje)

Fokusne skupine - vzorčenje

- Število skupin:
  - če “strokovni panel”, potem le 1 skupina
  - več skupin, če nas zanimajo razlike med temi skupinami
  - želja po reprezentativnosti določa število skupin
- Velikost skupine:
  - najpomembnejše učinkovito delovanje skupine
  - velike skupine inhibirajo poglobljene razprave, zmanjšajo število aktivnih udeležencev, težja kontrola in vodenje skupine, težka analiza ogromne količine podatkov
  - optimalno 5-10 udeležencev (pazljiva izbira)

Fokusne skupine - vzorčenje

- Pogoji za udeležence:
  - ljudje ali institucije, na katere bodo vplivali rezultati končnega vprašalnika in odločitve, ki bodo tem sledile
  - izkušnje z obravnavanega področja
  - strokovnjaki na področju socialne farmacije
  - zmožni prispevati koristne ideje
- Udeležence iskali:
  - laiki (društva kroničnih bolnikov)
  - profesorji Fakultete za farmacijo, Medicinske fakultete
  - farmacevti v lekarni
  - zdravniki družinske medicine
  - Urad Republike Slovenije za varstvo potrošnikov, Društvo potrošnikov Slovenije
  - varuhinja bolnikovih pravic

Naša raziskava

Fokusne skupine - vzorčenje

- Udeleženci delfske študije:

- Aleš Krbavčič, profesor Fakultete za farmacijo
- Danica Rotar-Pavlič, Katedra za družinsko medicino
- Metka Milovanovič, mag. farm., spec. iz Lekarne Dravlje
- Majda Šmit, medicinska sestra iz Zdravstvenega doma Vič
- Alenka Blazinšek, univerzitetna diplomirana andragoginja
- Aljaž Plesničar, univerzitetni diplomirani pravnik
- Igor Novak, Društvo diabetikov Ljubljana
- Janez Lampret, Društvo pljučnih bolnikov Slovenije
- Stanislav Kos
- Vera Grunfeld, Društvo bolnikov z osteoporozo Ljubljana

Fokusne skupine – potek

- Avdio snemanje, če mogoče (pristanek)
- Krnjenje udeležencev (izstop, nesodelovanje ipd.)
- Poleg voditelja še en raziskovalec: uspešno snemanje, logistične težave, zapiski, opažanja
- Trajanje tehnike nominalnih skupin: 40 min do 1h15min
- Raziskovalec mora vedeti, kako so ocenjevali posamezniki

Fokusne skupine – analiza podatkov

- Potrebno upoštevati (v primerjavi z individualnimi intervjuji) še skupinsko dinamiko in interakcije:
  - polarizacija skupine => stopnjevanje preobstojećih tendenc (skupina, ki se bolj nagiba k tveganju, bo po diskusiji izkazovala še bolj tvegane odločitve) <= vpliv dominantnih posameznikov, s katerimi se lahko identificirajo
- Definicija soglasja:
  - pri metodah doseganja soglasja ni soglasja o tem, kaj soglasje sploh je
  - % udeležencev enakega mnenja (50-100%)
  - stabilnost rezultatov skozi serije
  - razpršenost odgovorov: IQR

Naša raziskava

Fokusne skupine – analiza podatkov

- Definicija soglasja: $IQR \leq 1$

IQR	Frekvenca (1. krog)	Frekvenca (2. krog)
0	12	33
> 1,0	16	4

Fokusne skupine - veljavnost, zanesljivost in posploševanje

- **Veljavnost:**
  - rezultati predstavljajo pojav, ki bi ga naj predstavljali
  - razprava o relevantnih (za sodelujoče) temah
  - možnost izražati svoj pogled
  - možnost vpliva na smer razprave
- **Zanesljivost:**
  - mera za ponovljivost rezultatov
  - ponovljivost ni poglobljena skrb
  - pomembnejša konsistenca v analizi rezultatov (neodvisno kodiranje)
- **Posploševanje:**
  - ni namen
  - preliminarne raziskave za identifikacijo pomembnih tem

Fokusne skupine - etika

- Avdio snemanje: potrebno soglasje vseh
- Posamezniki ne želijo razprave o določeni temi
- Razkrivanje zaupnih informacij ostalim udeležencem

Literatura

- Smith, Felicity: Research methods in pharmacy practice. Pharmaceutical Press, London, 2002. Poglavji 4 in 5